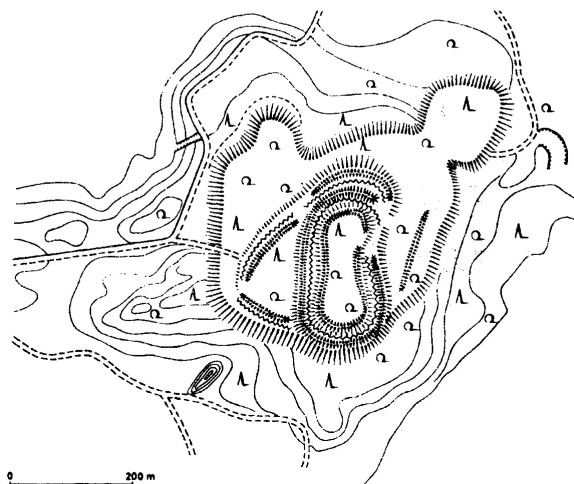
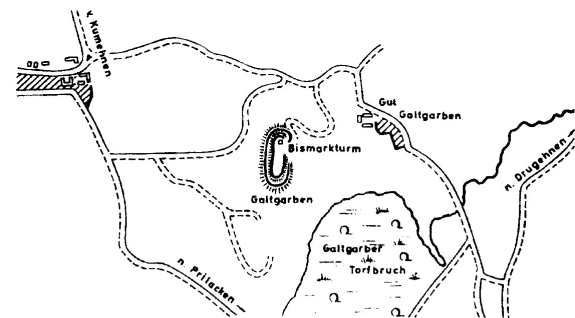

Galtgarben. Aukščiausiai esantis prūsų piliakalnis

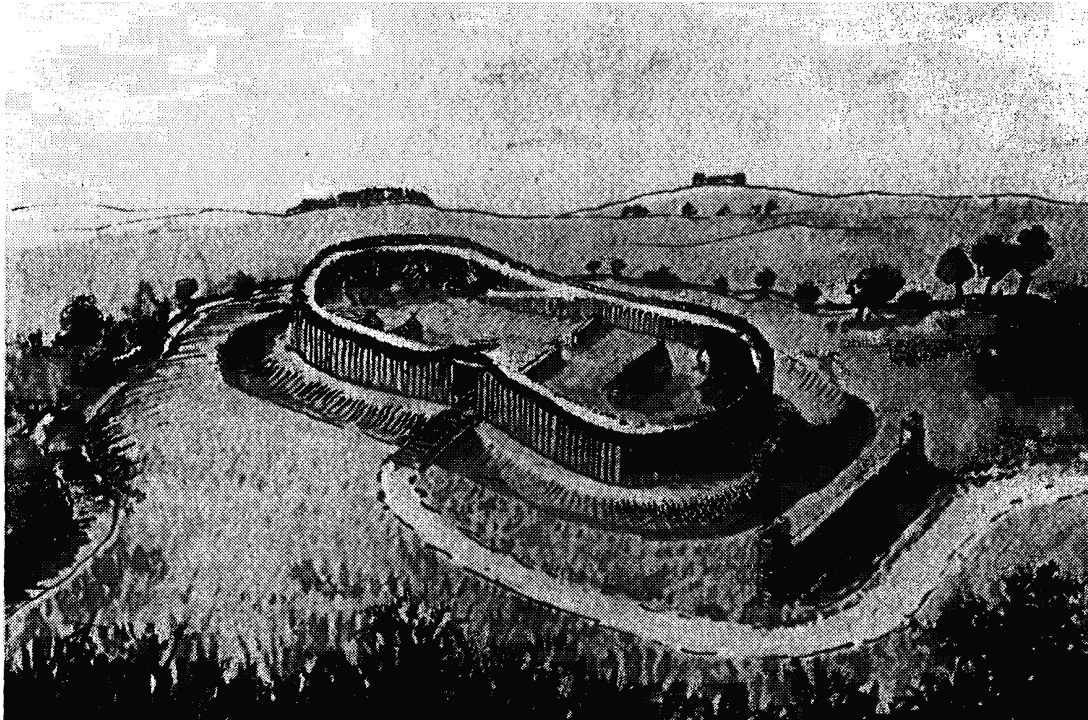

Alk Gebirge kalvagūbris

Galtgarben, arba Galtgarbių piliakalnis yra įsikūręs Alk-Gebirge kalvagūbrio viduryje ant pačio aukščiausio 111 m. Sembos pusiasalio kalno 1,5 km. į Š nuo Kumačevo (Kumehnen). Alk-Gebirge - hibridinis prūsų ir vokiečių kalbų darinys, ženklinantis mikroregioną su didele „alk“ – prūsų šventviečių koncentracija. Piliakalnio pavadinimas yra kilęs nuo prūsų asmenvardžio su *Galt šaknimi ir „gārbs“-kalnas.

Pats piliakalnis – didžiausias visame šiaurės prūsų areale. Pagrindinė aikštelė yra elipsės formos ir 170x50 m. didžio. Centrinis įtvirtinimas apsuptas visu perimetru dviem 4-6 m. aukščio pylimais ir grioviais. Iš šiaurės pusės yra papildomas lanko formos pylimas. Nuo V pusės tariamai įsikūrusi įtvirtinta gyvenvietė. Pačio piliakalnio komplekso su visais įtvirtinimais plotis apie 280x250 m, pagrindinės aikštelės aukštis (nuo griovių „pado“) lygio 20-27 m.

Tyrinėję čia 1860-70s K. Wulff'as ir H v. Bönigk'as ne aptiko jokio kultūrinio sluoksnio. Užtat paskutinis sukūrė Galtgarbių maketą „Prūsijos“ muziejui. 1949 m. Frida Gurevič 3x3 m šurfe prie šiaurinio pylimo rado 1,6 m. kultūrinį sluoksnį su anglimis ir keramika. Buvo aptiktos dvių rūšių keraminių puodų šukės. Lipdytų grubios paviršiaus puodų, su grūsto granito priemaiša molyje, su neryškiais kakleliais ir nagų „dekoru“, priklausantys veikiausiai Tautų kraustymosi laikotarpiui. Ir taip pat gerai profiliuotų, pagal autorės „slavų“ tipų, ornamentuotų ištiestomis linijomis puodų fragmentai, datuojami Vėlyvu geležies amžiumi. Netoli Galtgarbių E. Hollackas mini nedidelį piliakalnį Dalwehnen.

Beveik visuose darbuose (išskyrus E.Hollack'o), Galtgarbių piliakalnis sutapatinamas su Rinavos (Rinau) pilimi. „Galtegarbo“ arba „Rinauerberg“ vardu piliakalnis minimas 1258 ir 1278 m. Ordino dokumentuose, kaip vyskupo pilis, kuri taip ir ne tapo tikra pilimi ir tarnavo visą XIV a. slėptuve aplinkiniams žmonėms prieš lietuvių antpuolius. Iš kitos pusės žinoma, kad Rinau kaimas yra netoli Gallgarben pilies Rytų Semboje. Tas faktas, kad ordino laikotarpio keramikos ar plytų Galtgarbių kultūriniuose sluoksniuose kol kas nebuvo aptikta, galimai liudija apie istorikų klaidą, kai Vakarų Sembos „Galtgarben“ piliakalnis galėjo tam tikruose šaltiniuose būti supainiotas su Rytų Semboje esančia „Gallgarben“ mūrine pilimi.

Iš kitos pusės apie Galtgarbių priklausomybę Sembos vyskupui XIV-XV a. netiesiogiai liudija XVI-XVIII a. rašytiniai šaltiniai ir XIX a. užrašytos legendos, pagal kurias medinė prūsų „pilis“ ant Galtgarbių galėjo būti viena pagrindinių prūsų pagoniškų šventyklų. Galimas daiktas, čia buvo legendine Ramava – prūsų žinių rezidencija. Papildomai apie tai liudija Galtgarbių lokalizacija „Alk“ kalvagūbryje ir net 3

padavimai. Tiek daug iš prūsų piliakalnių, berods, turi tik Gr. Hausenbergo piliakalnis, labai panašus savo dydžiu į Galtgarbius. Vienas jų užrašyta Simonu Grunau 1526 m. ir publikuota Tettau ir Temme 1865 kalba apie šventyklą ant kalno ir apie vienuolius, ieškančius čia legendinio Samo – Sembos valdovo lobius, kurie buvo paslėpti mirusiųjų urnose nugrimzdusios pilies požemyje. Kitoje legendoje rašoma apie prūsų deivės Ligo šventyklą, saugančias ją vaidilutes ir vieną jų įsimylėjusį kryžiuotį. Ant kalno, kaip ir Ramuvoje, degė amžina ugnis. Kryžiuočiai nepavyko išvaduoti tos vaidilutės, dėl ko pilis tapo prakeikta ir nugrimzdo į požemį. Paskui žmonės naktimis matė ant kalno ugnį ir girdėjo ginklų žvangesį. Galimas daiktas, kad taip liaudies pasąmonėje atsispindėjo faktai apie prūsų šventyklą buvusią ant kalno ir prūsų ir kryžiuočių kovas dėl šio piliakalnio. Įdomu, kad apie ugnį ant Galtgarbių rašo XVII/XVIII a. Matas Pretorius, minintis Galtgarbius kaip „signalinį“ kalną, iš kur prūsai grėsmės atveju siųsdavo ugnimi signalus pusiasalio gilyn ar atgal į krantą, kur stovėjo panašūs objektai. Pasak trečio padavimo, užrašyto Reusch‘u 1836, Galtgarbių pilies viršūnėje gyvenusios dvi raganos. Jas galima buvo išgelbėti nuo burtų tiktaį įvažiavus į kalną atbulomis, visą arklio aprangą apvilkus atvirkščiai. Vienam drąsuoliui neįvykdžius šios užduoties pilis nugrimzdo. Beje 90 m aukščio Hegeberg („raganų“ kalnas) yra keli šimtai metrų į ŠR nuo Galtgarbių. Taigi bent keli šių padavimų motyvai rodo nepaprastą Galtgarbių piliakalnio svarbą: šventyklos ir amžinos ugnies, prakeikimo, burtų ir nugrimzdusios (reiškia buvusios čia kadaise) pilies.

Galtgarbių piliakalnis užėmė savo vietą kultūriniame kraštovaizdyje ir istoriniais laikais. Čia 1818 m. minint karų prieš Napoleono aukas buvo pastatytas Landvero memorialinis kryžius (Landwehrkreuz). Piliakalnis ir jo apylinkės tampa populiaru poilsiu ir patriotinių susirinkimų vieta. 1908 m. ant kalno viršūnės buvo pastatytas stebėjimo „Bismarko“ bokštas, o kalno papėdėje – svečių namai ir patogūs keliai turistams. Nuo XX a. pradžios ant Galtgarbių, kaip ir kitose aukštuose Alk kalvagūbrio kalnuose buvo įrengtos slidinėjimo trasos, traukiančios poilsiautojus iš Karaliaučiaus. 1945 pavasarį Galtgarbių rajonas tapo aršią kovą tarp Vermachto ir Raudonosios armijos arena.

Bismarckturm

Maždaug nuo 1960-ųjų ant piliakalnio aikštelės yra įsikūręs karinis stebėjimo punktas, kuris ir dabar neleidžia aplankyti kalno. Dabar pamatyti viso didingo prūsų įtvirtinimų komplekso grožį galima tik iš palydovinių nuotraukų, arba slapta apėjus aplinkui piliakalnio grioviais ir pylimais.

